

Festiwale japońskie

Wydawca: **Ambasada Japonii w Polsce**

Festiwal Historii (Kioto)

© Q. Sawami/

Festiwal Aoba (Sendai)

©Yasufumi Nishi/
©JNTO

Festiwal Aoba (Sendai)

©Yasufumi Nishi/
©JNTO

Tradycja festiwali w Japonii

Festiwale, po japońsku zwane *matsuri*, stanowią nieodłączny element japońskiej kultury. Nie ma dnia, by gdzieś na japońskim archipelagu nie obchodzono jakiegoś *matsuri*. Mówi się, że festiwali w Japonii jest więcej niż dni w roku. Niektóre źródła podają, że liczyć je można w tysiącach. Skala i widowiskowość festiwali są bardzo zróżnicowane – począwszy od małych lokalnych *matsuri* ku czci lokalnych bóstw opiekuńczych, aż po festiwale znane w całej Japonii i trwające wiele dni.

Festiwale możemy podzielić na trzy grupy: 1) festiwale o podłożu religijnym związane z japońskim systemem wierzeń *shintō* lub religią buddyjską (Festiwal Gion w Kioto); 2) festiwale związane ze zmianą pór roku, celebrujące przemiany zachodzące w przyrodzie (Festiwal Śniegu w Sapporo); 3) festiwale lokalne, pielęgnujące zwyczaje i tradycje ludowe (Festiwal Tańców Awa na Wyspie Shikoku).

Największą grupę stanowią *matsuri* związane z wierzeniami *shintō*. Większość z nich wiąże się z kultem ryżu i modlitwami wznoszonymi do bóstw o zdrowie i dobrobyt lokalnej społeczności. Poprzez wspólne świętowanie umacnia się poczucie jedności lokalnej społeczności oraz jej więź z bóstwami *shintō*. Większość z nich sponsorowana jest i organizowana przez przybytki sakralne.

Jak wygląda typowe japońskie *matsuri*?

Japońskie festiwale przypominają wielkie parady. Na czas trwania festiwalu często zatrzymuje się ruch na ulicach, którymi odbywają się kolorowe pochody. Uczestnicy ubrani w barwne, festiwalowe kaftany – *happi*, paradują z przenośnymi świątyniami – *omikoshi*, w których znajduje się substrat bóstw. Parady *omikoshi* jak i innych festiwalowych pojazdów są najbardziej wyczekiwany element *matsuri*. Ich imponujące rozmiary oraz przepych nie pozostawiają nikogo obojętnym. Zgromadzeni ludzie, często ubrani w letnie kimono – *yukaty*, godzinami śledzą paradę, w przerwach racząc się smakołykami ze straganów – *yatai* specjalnie przygotowanych z okazji *matsuri*. Wszystkiemu towarzyszą radosne pokrzykiwania uczestników parady w rytm dźwięku bębnow a niekiedy również muzyka i tańce. Większość festiwali ma ustalony punkt kulminacyjny. Czasem są to parady pełnych przepychu platform, innym razem widowiskowe pokazy fajerwerków. Najpopularniejsze *matsuri*, znane w całym kraju, przyciągają nawet dwa miliony obserwatorów każdego roku. Przy okazji wizyty w Japonii warto jest sprawdzić w kalendarzu, czy może przypadkiem, w rejonie, który odwiedzamy nie odbywa się jakiś festiwal. Gwarantujemy mnóstwo niezapomnianych wrażeń!

Festiwal Obara (Obarima)

©Kagoshima Prefectural
Tourism Federation/
©JNTO

Festiwal Bębnow Niihama (Ehime)

©Tourism
Shikoku/
©JNTO

Festiwale znane w całej Japonii

Gion Matsuri (Festiwal Gion) – festiwal obchodzony w Kioto w lipcu i trwający wiele dni. Początki Festiwalu Gion sięgają 9. wieku, kiedy mieszkańcy Japonii cierpieli w skutek nawracających plag i epidemii. Aby przebłagać bóstwa, ówczesny cesarz nakazał modlitwę oraz zorganizowanie na ich cześć paradę ogromnych platform na kołach oraz przenośnych świątyń - *omikoshi*. Od tamtego czasu widowiskowe procesje potężnych pojazdów i *omikoshi* odbywają się co roku, gromadząc tłumy mieszkańców i turystów.

Aomori Nebuta Matsuri (Festiwal Nebuta w Aomori) – festiwal obchodzony w dniach 2-7 sierpnia, w mieście Aomori. Główną jego atrakcją jest procesja platform z ogromnymi lampionami o fantastycznych kształtach. Często przedstawiają one postacie samurajów, japońskich bohaterów oraz postacie i stwory mityczne. Istnieje wiele teorii na temat początków tego festiwalu. Jedną z nich wiąże Festiwal Nebuta z wydarzeniami w 9. wieku, kiedy to generał Tamuramaro walczący z rebeliantami z Aomori, rozkazał stworzyć wielkie postacie i stwory z papieru, by przestraszyć wroga. Choć Festiwale Nebuta odbywają się również w innych rejonach Japonii, ten w Aomori jest najbardziej znany.

Sapporo Yuki Matsuri (Festiwal Śniegu w Sapporo na Hokkaido) – festiwal odbywa się w lutym w Sapporo. Uczestnicy mogą podziwiać wystawę rzeźb zbudowanych ze śniegu, lub wyrzeźbionych z lodu. Przyjmują one najrozmaitsze kształty poczynając od imponujących rozmiarami zamków, a skończywszy na postaciach z popularnych japońskich filmów animowanych. Festiwal Śniegu zapoczątkowany został w 1950 roku, gdy uczniowie z liceum zbudowali w jednym z parków parę figur ze śniegu. Co roku *matsuri* to przyciąga blisko dwa miliony zainteresowanych.

Sanja Matsuri (Festiwal Sanja) – festiwal odbywa się co roku w Tokio, w trzeci weekend maja. Uznawany jest za jeden z trzech największych festiwali *shintō* w stolicy. Co roku przyciąga liczną widownię dochodzącą nawet do 2 milionów. *Matsuri* to celebrowanie trzech założycieli Świątyni Sensōji, najstarszej świątyni w Japonii. Główną atrakcją są trzy *omikoshi*, które prezentuje się trzeciego dnia festiwalu. Niezwykle bogato zdobione, waży tonę każda i potrzeba blisko 40 mężczyzn by przenieść jedną z nich. Tłumy gapiów obserwują, jak te trzy najważniejsze *omikoshi* obnoszone są ulicami tokijskiej dzielnicy Asakusa.

Tenjin Matsuri (Festiwal Tenjin) – największy festiwal w Osace, celebrowany 24-25 lipca. Świątowany już od ponad 1000 lat, obfituje w wiele atrakcji: procesję 3000 uczestników przebranych w historyczne stroje z 8.-12. wieku, paradę *omikoshi*, wielkich platform, procesję śpiewaków i muzyków, czy wystawę lalek. Wieczorem uczestnicy pochodu wsiadają na tradycyjne, urokliwie oświetlone łodzie, które obserwatorzy podziwiają z mostów. Obchody Festiwalu Tenjin wieńczy spektakularny pokaz fajerwerków, oglądany przez wielu z pokładów łodzi.

Kantō Matsuri (Festiwal Kantō) – *matsuri* obchodzone w Akita, od 3 do 6 sierpnia, w intencji udanych plonów. Niekwestionowaną atrakcją tego *matsuri* jest parada uczestników niosących ogromne bambusowe konstrukcje z lampionami, których rozmiary dochodzą do 12 metrów, a waga do 50 kilogramów. Uczestnicy umieszczają je na zmianę na głowach, ramionach i biodrach, próbując przy tym zachować równowagę. Jednocześnie pilnują, by latarnie nie zgasły.

Stoisko ze złotymi rybkami

© Y.Shimizu/© JNTO

Stoisko z zabawkami

© Y.Shimizu/© JNTO

Atrakcje festiwalowe

Będąc w Japonii, niezależnie od pory roku i regionu, mamy dużą szansę trafić na jakiś lokalny festiwal. Udział w jednym z nich jest doskonałą okazją do poznania japońskich zwyczajów i miłego spędzenia czasu. Gorąco zachęcamy do przyłączenia się do zabawy.

Japońskie festiwale to radosne wydarzenia, na których gromadzą się tłumy osób w różnym wieku, by wspólnie się bawić i miło spędzić czas. Panująca na nich atmosfera przypomina nieco tę z polskich festynów czy jarmarków. Bardzo częstym widokiem są pary lub całe rodziny z dziećmi.

Cieężko o dobrą zabawę z pustym brzuchem, dlatego też nieodłącznym elementem festiwali są stoiska zwane *yatai*, oferujące rozmaite smakołyki, np. drobiowe szaszłyki *yakitori*, zapiekaną w cieście ośmiornicę *takoyaki*, placki *okonomiyaki*, a w upalne letnie dni także *kakigōri*, czyli pokruszony lód z syropem. Dlatego też zwykle po całym terenie festiwalu unosi się zapach smakołyków, któremu ciężko się oprzeć.

Na odwiedzających czeka wiele różnych atrakcji. Często spotyka się stragany oferujące tradycyjne zabawki lub strzelnice, na których można wygrać przeróżne nagrody. Są też duże akwaria, w których można spróbować szczęścia i złapać złotą rybkę przy użyciu delikatnej, papierowej łapki. Papier błyskawicznie nasiąka i zaczyna się rwać, dlatego też zabawa ta wymaga wiele sprytu i zręczności. Schwytaną rybkę możemy zabrać do domu.

Festiwale odbywające się w miesiącach letnich to także doskonała okazja by założyć *yukatę*, czyli przewiewną, bawełnianą odmianę kimona. Strój ten jest szczególnie popularny wśród młodych dziewcząt.

Stoisko z jedzeniem

© Yasufumi Nishi/© JNTO

Dashi

©JNTO

Omikoshi

©Akita Prefecture/©JNTO

Parady i fajerwerki

Duża część festiwali wywodzi się z obrzędów religijnych, dlatego też ich częstym elementem są procesje. Ich uczestnicy niosą na ramionach palankiny zwane *omikoshi* lub przetaczają po ziemi platformy zwane *dashi*. Zwłaszcza te drugie osiągają niekiedy bardzo duże rozmiary, zasiadają na nich muzycy oraz osoby dyrygujące przebiegiem parady. Procesje potrafią trwać wiele godzin, a biorący w nich udział dodają sobie sił i otuchy przeróżnymi okrzykami. Uczestnicy procesji przeważnie zakładają kolorowe narzutki *happi*, a na głowie zawiązują przepaski *hachimaki*. Takie kolorowe korowody paradują ulicami miast i miasteczek, dopingowane przez licznie zgromadzonych widzów.

Festiwale to także muzyka. Bardzo popularnym instrumentem są bębny *taiko* o różnych kształtach i rozmiarach. Ich rytmiczne uderzenia wytwarzają specyficzny nastrój i dopingują uczestników do włożenia całego serca w udział w festiwalu.

W lecie atrakcją są także niezwykle widowiskowe festiwale fajerwerków. Pokazy sztucznych ogni są organizowane w całym kraju. W czasie jednego wieczoru niebo rozświetla nawet kilkadziesiąt tysięcy ognistych kul. Największe z tego typu wydarzeń potrafią przyciągnąć setki tysięcy widzów. Fajerwerki głęboko zakorzeniły się w japońskiej tradycji i stanowią nieodłączny element japońskiego lata. Nie ogranicza się to tylko do festiwali – także w sklepach w tym okresie na półkach królują zestawy zimnych ogni oraz petard rozmaitych wielkości i rodzajów.

Podsumowując, festiwale ukazują wesołą i rozrywkową stronę japońskiej natury. Umacniają także poczucie jedności wśród członków lokalnych społeczności. Wystarczy nawet krótki czas spędzony na jednym z nich, by na własne oczy przekonać się, że stereotypowy obraz Japończyka – sztywnego i poważnego pracocholika jest bardzo daleki od rzeczywistości.

Bębny taiko

©Yasufumi Nishi/©JNTO

Fajerwerki

©Sue Ann Simon/©JNTO

Bon odori

©Akita Prefecture/ ©JNTO

Taniec podczas festiwalu

Taniec jest nieodłącznym elementem wielu japońskich świąt i festiwali. Najbardziej charakterystycznym jest *bon odori*, czyli taniec na święto *obon*. *Obon*, przypadający w większej części Japonii na połowę sierpnia (13-16 sierpnia), jest świętem ku czci zmarłych. Pochodzenie tego święta nie jest zupełnie jasne, najczęściej wiąże się je z obrzędami buddyjskimi, choć wiele jego elementów zrodziło się z innej tradycji. Według dawnych japońskich wierzeń, duchy zmarłych przodków powracają wówczas do rodzinnych stron. Obchody *obon* trwają kilka dni. Japończycy odwiedzają groby rodzinne i w ofierze składają na nich jedzenie, na przykład kulki ryżowe nazywane *dango*. Pierwszego dnia wieczorem zapalane są na polach i wzgórzach *mukaebi* – ognie, które mają wskazać zmarłym drogę powrotną w ich rodzinne strony, zaś ostatniego dnia: *okuribi* – ognie, które mają odprowadzić dusze zmarłych do zaświatów. Bardzo ważnym elementem obchodów *obon* stanowią wspomniane wcześniej tańce *obon*. Są one wykonywane wspólnie przez kobiety i mężczyzn w różnym wieku, członków miejscowej społeczności, głównie na terenach świątynnych, ale bardzo często kolorowe korowody tancerzy przemierzają także ulice miast. Ubrani są oni w tradycyjne letnie stroje *yukata*. Tańcom towarzyszy muzyka wykonywana na tradycyjnych japońskich instrumentach, takich jak *shamisen* (trzystrunowy instrument), *taiko* (bębny) i inne. Melodia jest prosta i rytmiczna, towarzyszą jej również przyśpiewki zachęcające do tańczenia. Tańce te mają uczcić i zabawić przybywające w odwiedziny duchy przodków.

Awa Odori

Największe festiwale *bon odori* gromadzą każdego roku tysiące tancerzy i niekiedy nawet ponad milion widzów. Jednym z takich festiwali jest *Awa Odori* w mieście Tokushima na wyspie *Shikoku*. Historia tańca *Awa* sięga końca 16 wieku, kiedy ówczesny pan feudalny Iemasa Hachisuka postanowił uczcić zakończenie budowy nowego zamku i rozdał sake mieszkańcom podzamcza. Podchmieleni mieszkańcy zaczęli gromadnie tańczyć. *Awa Odori* wykonuje się przy szybkiej i energetycznej muzyce bębnowej, *shamisen* i fletów. Taniec jest podzielony na dwie kategorie: dla mężczyzn i kobiet. Podstawowy krok jest prosty: prawą rękę i prawą nogę wysuwa się na przemian z lewą ręką i lewą nogą w rytmie na dwa.

©Tokushima Prefecture/ ©JNTO

Gujō Odori

Gujō Odori z prefektury Gifu jest obok *Awa Odori* kolejnym znanym w całej Japonii festiwalem tanecznym. Jego historia liczy sobie około 400 lat i został on zaliczony do ważnego niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Przez 32 noce trwania festiwalu, od połowy lipca do początku września, w różnych częściach miasta Gujō: na podzamczu, na placach, terenach przyświątynnych i parkach, wykonywane jest 10 rodzajów tańców. Głównym elementem obchodów święta są *Tetsuya Odori*, czyli całonocne tańce, które odbywają się przez cztery noce od 13 do 16 sierpnia od godziny 8 wieczorem do 4-5 nad ranem. Festiwal ten ma swoje początki w okresie Edo (1603-1868). Taniec był wykonywany wspólnie przez wszystkich mieszkańców miasta i jego okolicy, niezależnie od przynależności do klasy społecznej (wojownicy, rolnicy, rzemieślnicy i kupcy), co miało promować ideę zgodnego życia wszystkich obywateli w feudalnej Japonii. Tańce *Gujō* wykonywane są najczęściej w letnich kimonach - *yukatach*, które można na ten czas wypożyczyć. Każdy może dołączyć się do wspólnego tańca, nawet jeśli nie ma japońskiego stroju. Warto jednak zaopatrzyć się w tradycyjne obuwie drewniane, czyli *geta*. Ich dźwięk jest niezbędnym elementem do wybijania rytmu tańca.

Hanagasa Matsuri

Hanagasa Matsuri z miasta Yamagata w prefekturze Yamagata to trzeci największy festiwal taneczny w Japonii, obchodzony od 5 do 7 sierpnia. Nie ma on co prawda długiej historii – został zapoczątkowany w 1964 roku – ale przyciąga każdego roku ponad milion turystów. Przez ulice miasta przechodzi kolorowy korowód liczący około 10 tysięcy tancerzy. Towarzyszą im bogato zdobione palankiny. Tancerze każdej grupy mają identyczne stroje i tradycyjne japońskie kapelusze przystrojone kwiatami charakterystycznymi dla prefektury Yamagata. Tańce poszczególnych grup nieco się różnią między sobą. Każda z nich stara się dołączyć do swojego występu właściwe tylko sobie elementy, takie jak na przykład kręcenie kapeluszy.

Yosakoi Matsuri

Festiwal ten zapoczątkowany został w mieście Tosa w prefekturze Kōchi na Shikoku, w opozycji do *Awa Odori*. Nazwa święta nawiązuje do żartobliwej tradycyjnej przysłówki z Kochi o mnichu buddyjskim, który wbrew zakazom utrzymywania relacji z kobietami, kupował biżuterię dla ukochanej. Yosakoi to bardzo kolorowe i żywiołowe święto, o dość krótkiej historii, odbywające się latem w różnych częściach Japonii. Bierze w nim udział bardzo wiele grup tanecznych, złożonych głównie z młodych ludzi. Nie są to jednak profesjonalni tancerze, ale amatorzy-entuzjaści, którzy formują grupy kilka miesięcy przed wydarzeniem, samodzielnie opracowują choreografię i stroje. Wykonują oni układy do japońskich ballad *enka* lub współczesnej muzyki, takiej jak samba, hip-hop czy rock.

Festiwale szkolne

Festiwale kulturalne

Dla dzieci jesień to czas *bunkasai*, czyli festiwali kultury organizowanych przez szkoły. Niemal wszystkie gimnazja i licea w Japonii organizują tego typu uroczystości pod koniec października lub na początku listopada. Jest to dla dzieci okazją do zaprezentowania rodzinie i sąsiadom efektów nauki oraz stanowi odskocznnię od codziennych obowiązków szkolnych.

Elementem większości festiwali są wystawy i przedstawienia. W wielu przypadkach uczniowie samodzielnie piszą scenariusz, obsadzają role, przygotowują scenografię i rekwizyty.

Wystawy zwykle odbywają się w klasach i prezentują przedmioty wykonane na zajęciach technicznych, takie jak radia czy skrzynki na narzędzia oraz rysunki z zajęć plastycznych.

Festiwale sportowe

Dni sportu, zwane *undōkai*, organizowane są w Japońskich szkołach przeważnie w sobotę lub niedzielę. W tygodniach je poprzedzających uczniowie ćwiczą podczas lekcji W-F konkurencje, które chcą zademonstrować rodzicom i kolegom. Do najpopularniejszych należą np. *tamaire* (wrzucanie piłeczek do pojemnika), *tsunahiki* (przeciąganie liny) czy *nawatobi* (skakanie na skakance). Towarzyszą im występy zespołów szkolnych, prezentacje różnych kółek zainteresowań oraz rozmaite zawody indywidualne i grupowe. *Undōkai* organizowane są przeważnie na terenie boiska szkolnego.

Ambasada Japonii

Wydział Informacji i Kultury

Al. Ujazdowskie 51, 00-536 Warszawa

www.pl.emb-japan.go.jp, e-mail: info-cul@wr.mofa.go.jp